

Istraživanje o efektima pandemije i vanrednog stanja na zaposlenost, uslove rada i brigu o domaćinstvu

Bez posla u Srbiji ostalo oko 200.000 ljudi, gotovo polovina njih jer je poslodavac obustavio rad

Beograd, 13. maj 2020.

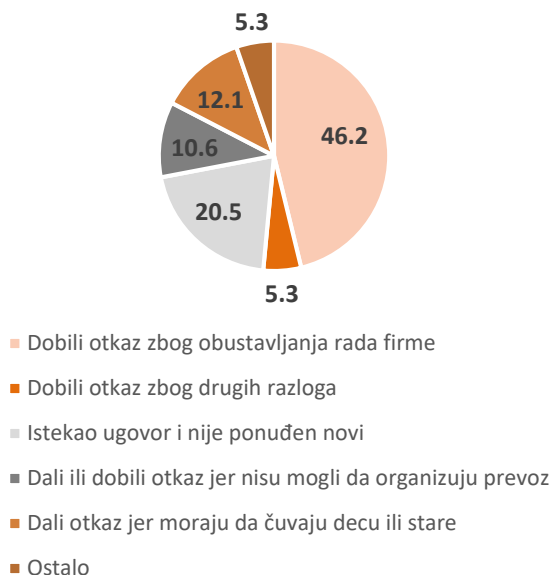
- *U Srbiji je tokom pandemije i vanrednog stanja posao izgubilo oko 200.000 ljudi ili 8% onih koji su bili zaposleni (uključujući i neformalno zaposlene i samozaposlene) u februaru 2020. godine pre proglašenja pandemije, procenjuje se na osnovu istraživanja koje je sredinom aprila sproveda SeConS grupa za razvojnu inicijativu uz podršku Friedrich Ebert fondacije.*
- *Najveći teret ali i najveći rizik tokom Covid-19 krize su ponele žene: one su činile čak 86% zaposlenih "na prvoj liniji zaraze". Povećan obim poslova u domaćinstvu i briga o članovima porodice takođe je ostala na ženama (u 70% domaćinstava), koje su te poslove dominantno obavljale i pre krize.*
- *Zaposleni u Srbiji dobro su se uklopili u rad od kuće: oko četvrtine zaposlenih (24,7%) prešlo je da radi od kuće, 90% njih imalo je adekvatna sredstva za rad dok je svega 15% pri radu od kuće bilo manje efikasno nego inače.*
- *Dve trećine ispitanika brinulo je zbog zdravstvenih rizika, 35,6% njih bilo je zabrinuto zbog neposredne ekonomske krize u Srbiji. 16,2% je izrazilo zabrinutost zbog potencijalnog pogoršanja stanja sloboda, jačanja represije i autoritarne vladavine.*

Istraživanje je sprovedeno kako bi se stekli uvidi u to koje efekte su pandemija i vanredno stanje imali na zaposlenost stanovništva, uslove rada i prakse povezane sa brigom o domaćinstvu i članovima porodice - na reprezentativnom uzorku od 1.600 osoba koje su bile zaposlene u februaru 2020. - i odražava stanje i percepcije iz tog perioda.

Kod gotovo polovine onih koji su ostali bez posla, razlog je bio otkaz zbog obustavljanja rada firme (46,2%). Petini od ukupnog broja (20,5%) nije ponuđen novi ugovor nakon što je prethodni istekao. U većini ostalih slučajeva zaposleni su bili prinuđeni da daju otkaz jer u uslovima vanrednog stanja, ukidanja javnog prevoza, zatvaranja obdaništa i škola i obustave socijalnih usluga podrške za starije, nisu mogli da se organizuju da odlaze na posao i preuzmu povećane obaveze brige o članovima porodice.

Grafikon 1. - Razlog gubitka zaposlenja

Razlog gubitka zaposlenja

Na najjačem udaru gubitka posla bili su zaposleni u privatnim preduzećima, u sektorima ugostiteljstva, trgovine, građevinarstva, samozaposleni, neformalno zaposleni kao i oni koji su radili sa ugovorima na određeno vreme. Gotovo jednako su pogođeni zaposleni sva četiri regiona u Srbiji, a gubitak posla su nešto češće iskusili stanovnici ruralnijih područja u odnosu na gradove. Na udaru su češće bili mladi, a što se tiče rodne razlike, u gradovima su pod većim rizikom bili muškarci, a u seoskim sredinama žene.

Godišnji odmor bilo je primorano da koristi 5,4% zaposlenih, a još 4,1% učinilo je to u dogovoru sa poslodavcem. Četvrtina zaposlenih (25,2%) radila je skraćeno radno vreme ili manji broj smena, a 5,6% zaposlenih se suočilo sa smanjenjem plate.

Tabela 1: Udeo zaposlenih izloženih različitim promenama na radnom mestu tokom Covid-19 pandemije

Šta se promenilo usled Covid 19 pandemije? ¹	% ispitanika
Ništa se nije promenilo	27.5
Prešli su na rad od kuće	24.7
Preraspoređeni su na drugu lokaciju, u drugi objekat	2.3
Preraspoređeni su na drugo radno mesto, sličnih kvalifikacija	1.1
Skraćeno je radno vreme ili broj smena	25.2
Povećano je radno vreme ili broj smena	4.8
Smanjena je plata	5.6

¹ Ispitanici su imali mogućnost da daju više odgovora, ukoliko je došlo do više promena na njihovom radnom mestu, zbog čega ukupni zbir u tabeli prelazi 100%.

Primorani su da koriste godišnji odmor	5.4
Dobrovoljno su u dogovoru sa poslodavcem uzeli godišnji odmor kako bi podelili teret sa poslodavcem	4.1
Primorani su da uzmu neplaćeno odsustvo	2.9
Rad je trenutno obustavljen	4.6
Trenutno ne rade jer su na bolovanju	1.2
Ne rade zato što su u izolaciji ili samoizolaciji	1.4
Smanjen obim posla	1.5
Ostalo	3.3

Rad od kuće

Na rad od kuće prešla je četvrtina zaposlenih (24,7%), a prelazak na rad od kuće u najvećem obimu odigrao se u sektorima obrazovanja, informisanja i komunikacija, stručnih, naučnih i tehničkih delatnosti, administrativnih i pomoćnih uslužnih delatnosti.

Pokazalo se da je rad od kuće za većinu ispitanih bio sasvim odgovarajuće rešenje. Više od 90% onih koji su prešli na rad od kuće raspolagalo je i odgovarajućim sredstvima za rad. Tek je za manjinu ovo predstavljalo problem jer su ih članovi porodice ometali u poslu ili je posao previše zadirao u njihovu privatnost čestim onlajn sastancima, konferencijama i nedefinisanim radnim vremenom, ili zato što nisu mogli da obezbede odgovarajući prostor za rad u stanu. Reč je uglavnom o zaposlenima koji žive u višechlanim ili višeporodičnim domaćinstvima, ili imaju malu decu. Tek 15% je tvrdilo da je pri radu od kuće manje efikasno nego inače.

Rad na prvoj liniji rizika

Među onima koji su nastavili da rade na prvim linijama zdravstvenih rizika najveći udeo su zauzimali zdravstveni radnici (51,7%), radnici u trgovini (35,8%), osobe angažovane u higijenskim aktivnostima (4%), a među ostalima su bile osobe koje obavljaju ličnu negu, stručnjaci i stručni saradnici u različitim delatnostima, kao i vozači.

Izrazitu većinu zaposlenih "na prvoj liniji zaraze" činile su žene, čak 86 %. To je posledica segregacije na tržištu rada koja se manifestuje kao izrazita koncentracija žena u ekonomiji brige čiji je glavni deo zdravstvena zaštita, kao i u sektoru trgovine.

Pre nastupanja pandemije, žene u Srbiji su nosile najveći deo tereta i kad je reč o "reproduktivnim poslovima" - neplaćenim kućnim poslovima za održavanje domaćinstva i brige o drugim članovima porodice. Iako su usled vanrednog stanja i prelaska na rad od kuće u brojnim porodicama muškarci mogli da preuzmu deo brige, u ovom segmentu se ništa nije promenilo u 70% domaćinstava, a tamo gde je došlo do promena u opterećenjima, u većini slučajeva reč je o povećanom opterećenju žena koje su i inače pretežno obavljale ove različite poslove.

Šta najviše brine (ne)zaposlene?

Tokom vrhunca pandemije ispitanici/e su najčešće bili zabrinuti za rizike od zaraze - 66,2%. Gotovo polovina (47,3%) bila je zabrinuta zbog neizvesnosti u pogledu trajanja vandrednog stanja u Srbiji. Zabrinutost zbog velike ekonomske krize nakon pandemije delilo je 35,6% ispitanika, dok je 31% ispitanika bio zabrinut za ekonomsku situaciju svog domaćinstva.

Ne tako mali broj ljudi, njih 16,2%, iskazalo je i zabrinutost za stanje sloboda, kao i zebnju od jačanja represije i autoritarne vladavine.

Građane je brinuo i strah od gubitak radnog mesta - 12,3% ispitanika, i to pretežno onih koji su bili zaposleni u delatnostima na posebnom udaru mera, kao i oni koji su zaposleni neformalno ili sa kratkoročnim ugovorima.

Grafikon 2 - Šta najviše brine građane?

